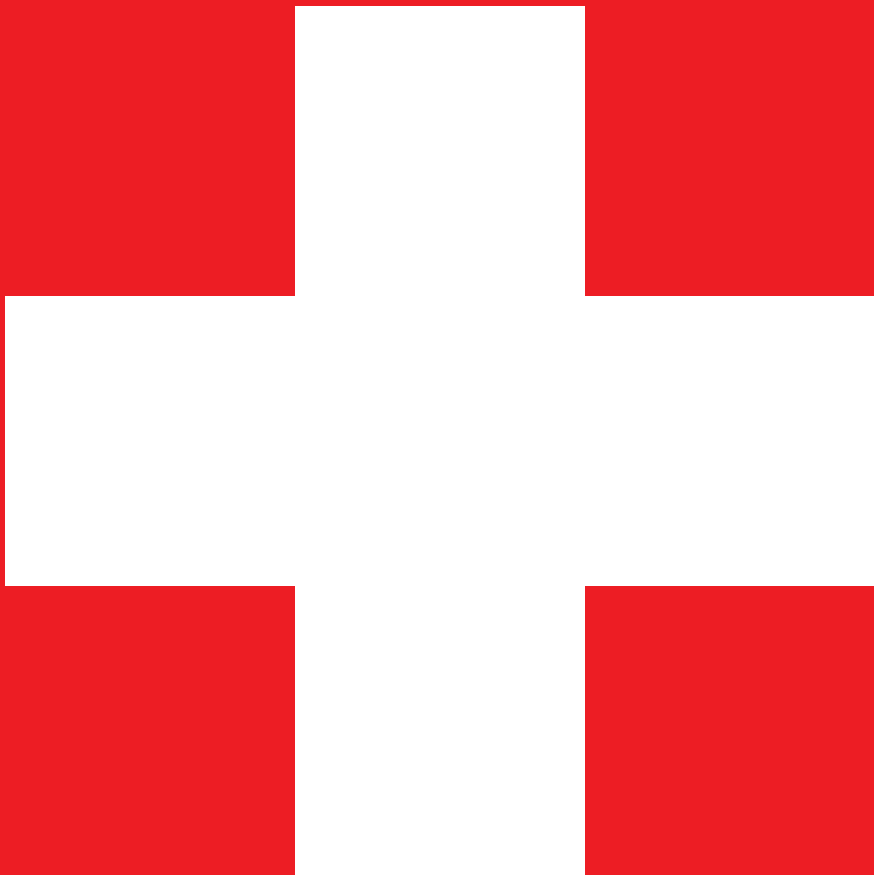

ZWITSERLAND

ARCHITECTUURREISGIDS

| **ARCHIPEL**

VOORWOORD

EEN SCHOOLVOORBEELD

Hoe doen ze het? U vroeg het zich misschien altijd al af, en na deze reis zal de verbaazing alleen groter worden. Hoe doen ze het toch, die Zwitsers. Hoe slagen ze erin, om in elk boerengat architecturale champions league te spelen? Kleine gemeenschappen bouwen cultuurcentra, scholen, sporthallen, ... van topniveau.

Centen, ja. Zwitserse franken, en veel, zo doen ze het? Het geld lijkt voorhanden, budgetten van 3.000 euro per vierkante meter voor scholenbouw, ongrijpbare cijfers voor al wie met de Agion normen werkt. Over de bouwkost van het Rolex Learning Centre durven we zelfs niet dromen. Maar toch, de centen zijn het middel en lang geen garantie voor kwaliteit.

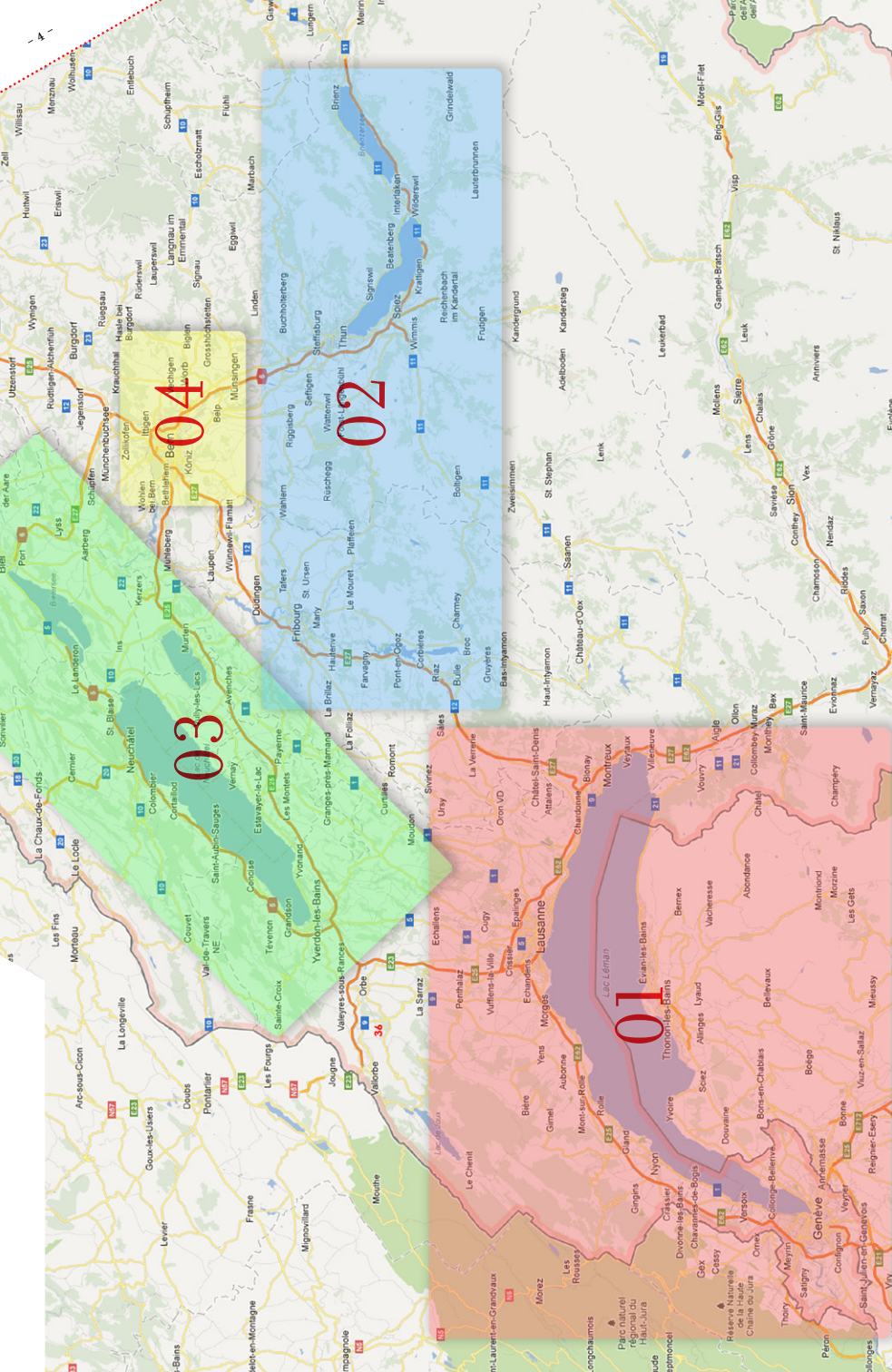
We merken dat de openbare bouwheren heel nauw betrokken zijn in het hele proces, het zijn niet enkel bouwheren die het ontwerp bestellen en het bouwen begeleiden, het zijn de uiteindelijke gebruikers die eigen geld investeren en zelf instaan voor het onderhoud. De som van investering + verbruik + onderhoud voor de levenscyclus van het gebouw wordt als geheel in rekening gebracht. Het nuchtere boerenverstand en de zeer directe democratie doen de rest: men kiest voor degelijkheid op lange termijn, voorziet budgetten voor onderhoud, ...

We hebben al degelijkheid en zuinigheid, en de architectuur? Ondanks de schijnbaar luxueuze werkomstandigheden (ruimtelijke context van de bergen, mooie budgetten en erelonen, gemotiveerde bouwheren, ...) is de architectenstiel zoals overal een harde stiel. Besturen schrijven voor elke twee stenen die op elkaar gezet worden een wedstrijd uit, waarbij gemiddeld tot 40 bureau's meedingen naar de opdracht. De wedstrijdformule is er zo populair dat zelf private opdrachtgevers wedstrijden organiseren voor hun eigen woning – onbezoldigde ontwerpen uiteraard.

Het is dus toch dank zij de volharding en de passie van onze Zwitserse collega's dat de resultaten er komen. In een land waar de regels minstens even ingewikkeld zijn als in België (en bovendien zelfs nageleefd worden) slagen ze erin de zuiverheid van wedstrijdontwerpen te bewaren in uitvoering. De kennis van structuren, materialen en detaillering spreekt uit de fantastische resultaten.

Geniet dus deze week van andermans (Zwitsers) zweet en vanaf volgende week mag U goed geschoold weer zelf aan het huiswerk, met passie, precisie en een half budget.

Arnout Fonck

01 > MEER VAN GENEVE

01	Crèche Champs-Frêchets	11
02	Deutsche Schule Genf	12
03	Ecole des Ouches	14
04	Ecole de Cressy	17
05	Cycle d'Orientation de Drize	18
06	Immeuble Clarté	20
07	Cycle d'orientation de Montbrillant	21
08	Dual Sports Hall, Borex – Crassier	22
09	Collège des Tuilières - Collège de Grand-Champ	24
10	Collège du Léman	26
11	Centre d'enseignement de Marcelin	28
12	Collège du Léman	30
13	Hôtel de Ville	33
14	Centre Scolaire le Marais du Billet	34
15	Ecole de Verdeil (E-Tem School)	36
16	Fondation Edouard Fleuret	39
17	Rolex Learning Center	40
18	Chapelle de Saint-Loup	42
19	Vinorama	44

02 > FRIBOURG / THUN / BRIENZ

20	Ecole Villa Thérèse	50
21	Ecole des Métiers	53
22	Mehrzweckhalle Brienz	54
23	La Tuffière	55
24	Sporthal Villaz Saint Pierre	56

03 > MEER VAN NEUCHÂTEL / BIEL

25	Neue Kaufmännische Berufsschule	60
26	Berner Fachhochschule	61
27	Kunsthaut Centre Pasqu'Art	62
28	Centre Scolaire du Mail	63
29	Stade de la Maladière	64

04 > BERN

30	Uvek Verwaltungszentrum	70
31	Thalmatt 1 / Siedlung Halen	71
32	Intersport Kantoren	72
33	Wylerpark SBB station + appartementen	73
34	SRF kantoren	74
35	Paul Klee Zentrum	75
36	Historisches Museum Bern	76

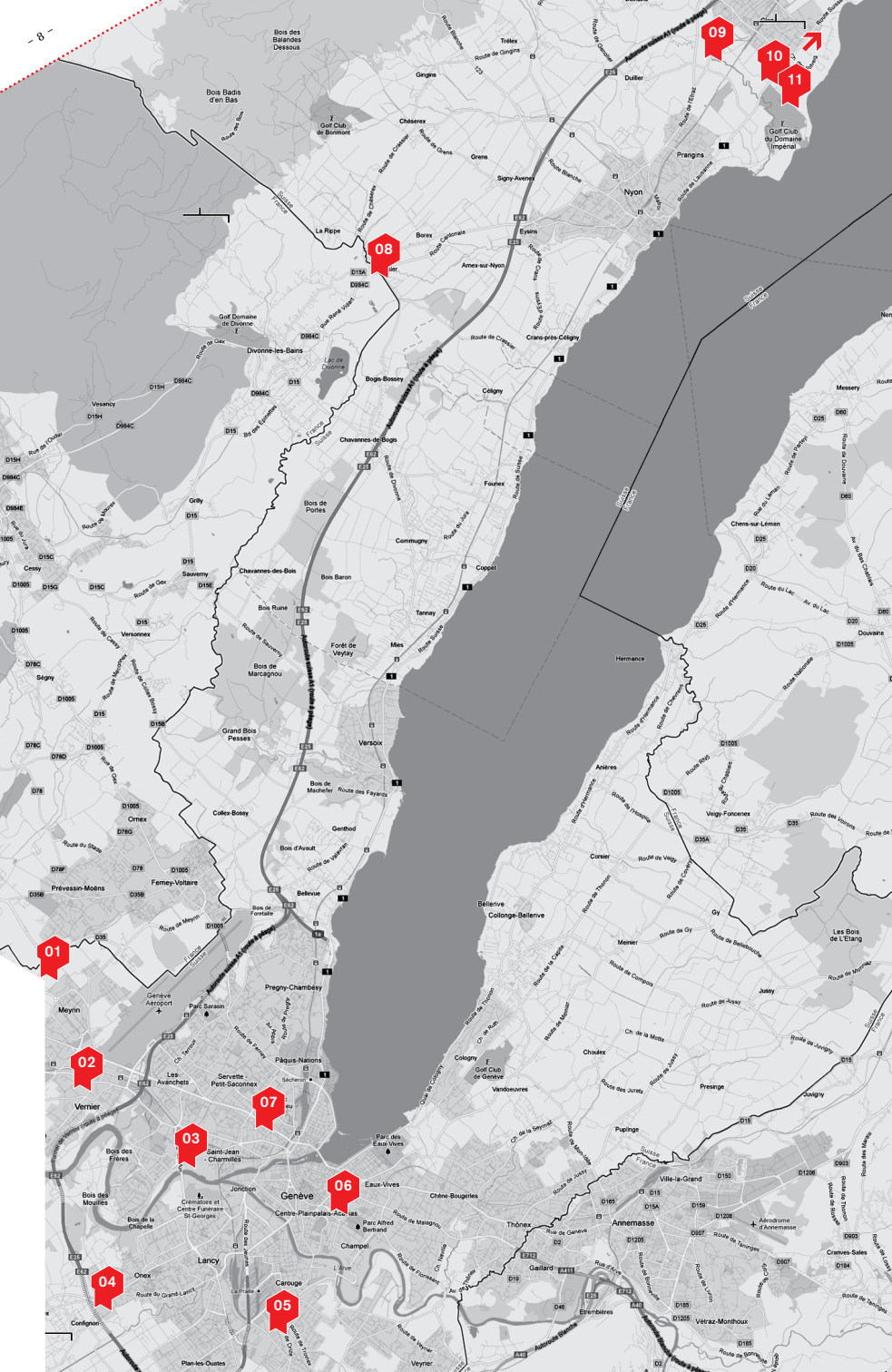

ZWITSERLAND

01

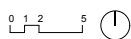
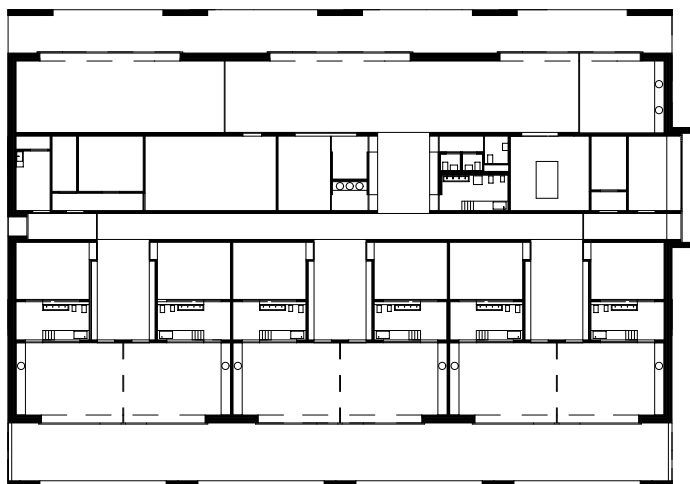
MEER
VAN
GENEVE

01 > MEER VAN GENEVE

01	Crèche Champs-Frêchets	11
02	Deutsche Schule Genf	12
03	Ecole des Ouches	14
04	Ecole de Cressy	17
05	Cycle d'Orientation de Drize	18
06	Immeuble Clarté	20
07	Cycle d'orientation de Montbrillant	21
08	Dual Sports Hall, Borex – Crassier	22
09	Collège des Tuillières - Collège de Grand-Champ	24
10	Collège du Léman	26
11	Centre d'enseignement de Marcelin	28
12	Collège du Léman	30
13	Hôtel de Ville	33
14	Centre Scolaire le Marais du Billet	34
15	Ecole de Verdeil (E-Tem School)	36
16	Fondation Edouard Fleuret	39
17	Rolex Learning Center	40
18	Chapelle de Saint-Loup	42
19	Vinorama	44

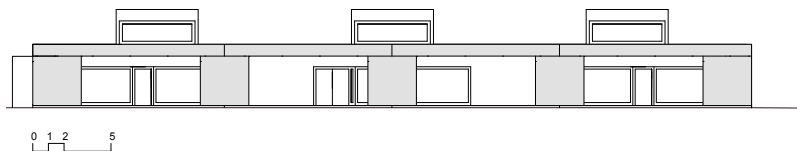
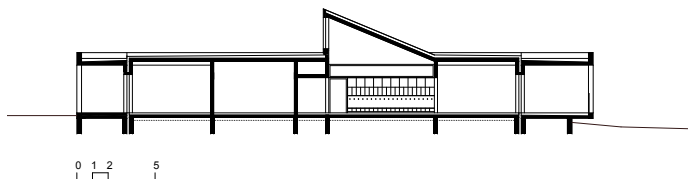
01

BASSI CARELLA

Crèche Champs-Fréchets

2008 - RUE DES LATTES 69, 1217 MEYRIN (GENÈVE)

Het kinderdagverblijf is in een groene publieke zone ingeplant, zonder circulatie van auto's. Er kunnen 90 kinderen opgevangen worden. Het gebouw schrijft zich in binnen de stedenbouwkundige regels van de nieuwe wijk Meyrin. Gezien het feit dat gebouwde omgeving heel solide is, onderschrijft het gebouw deze karakteristieken door te werken met het béton brut en een grover behandeling van de details. De afgeronde betonnen kolommen en de eiken schrijnwerkgehelel beantwoorden aan deze bijzondere atmosfeer. De crèche zelf is planmatig georganiseerd in zeven lineaire stroken.

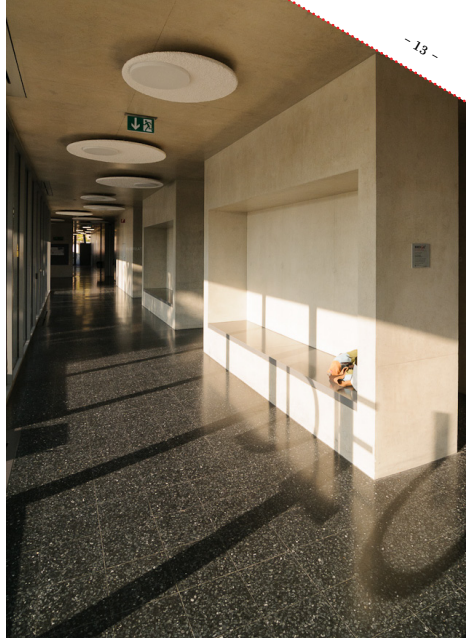

02 SOLIMAN ZURKIRCHEN Deutsche Schule Genf

2003-2007 - CHEMIN DE CHAMP CLAUDE 6, 1214 VERNIER (GENÈVE)

De Duitse School maakt deel uit van een grootschaliger masterplan voor een stadsdeel met publiek park, speelruimte voor kinderen, opvangruimte en een wijkhuis. Eén enkel volume herbergt het gehele noodzakelijke programma in een sequentie van ruimten langsheen een meanderende centrale circulatie. Langsheen deze circulatie-as die over twee bouwlagen loopt, worden de klaslokalen bovendien gegroepeerd rond twee gedeeltelijk overdekte binnentuinen. Deze dispositie genereert een gevarieerde transparante opeenvolging van ruimten, die van beide zijden van het gebouw zichtten geeft op zowel de buiten- als binnenzijde van het gebouw. De draagstructuur bevindt zich aan de buitenzijde van het gebouw en gaat een eigenzinnige dialoog aan met de omgeving.

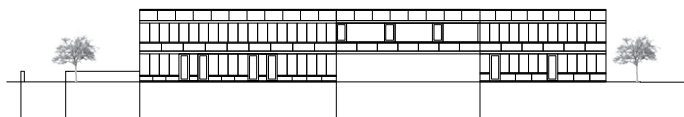
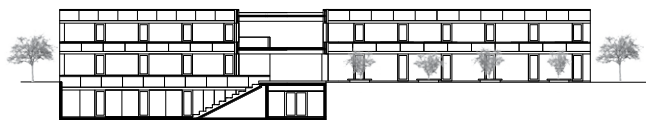
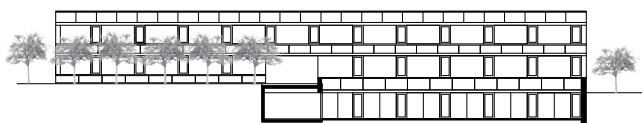
03 ANDREA BASSI

Ecole des Ouches

2005 - CHEMIN DES OUCHES 19, 1203 GENÈVE

Dit project omvat een kinderdagverblijf waarbij het gebouw inspeelt op de diverse noden van de verschillende leeftijdsgroepen, gaande van pasgeborenen tot driejarigen. Een aantal insnijdingen in het gebouw biedt een variëteit aan buitenruimten die inspelen op het programma binnenin. Net als een miniatuurstad omvat het elementen als een plein, een tuin, een overdekte straat, een agora, een helling, waar de kinderen aangepaste activiteiten ontwikkelen. De beperkte hoogte van de school en de articulatie van diverse volumes (omwille van de insnijdingen) refereren naar de nabijgelegen architectuur van de tuinwijk Aire.

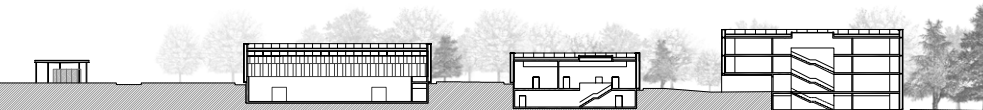
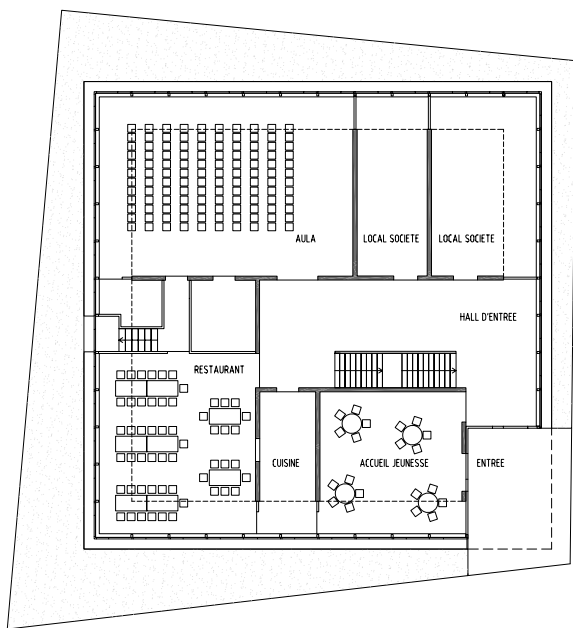

04 DEVANTHERY LAMUNIÈRE

Ecole de Cressy

2002-2006 - RUE EDOUARD-VALLET 16, 1232 CONFIGNON

Het scholencomplex en de bushalte zijn gebouwd in het centrum van een nieuwe woonwijk. Het project accentueert het bijzondere karakter als publieke faciliteit. Het omvat vier volumes die door geometrische verdraaiingen een eigenheid verkrijgen, en interstitiële ruimten laten ontstaan die zich naar elkaar toe openen. Als objecten op een betonnen plateau zijn ze elk gehuld in een dubbele glazen huid. 's Nachts licht de dubbele gevel op via geaccumuleerde energie doorheen de dag en laat de vier volumes als lichtbakens voor de wijk fungeren.

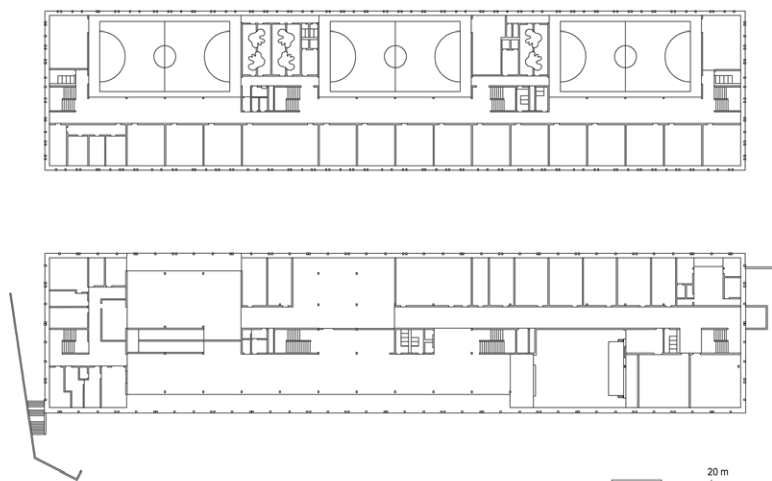

05 BRAUEN & WÄLCHLI Cycle d'Orientation de Drize

2004-2009 - ROUTE DE DRIZE 8, CAROUGE (GENÈVE)

De Oriëntatie School, die ontworpen is om studenten voor te bereiden door carrière keuze, is ingebed in het park van het Domein Drize aan de rand van Carouge. Het gebouw volgt de rand van een subtiele helling in het park. De structuur verwijst naar een bomenrij, die zich naar boven toe vertakt en verdunt. En net zoals in een bos, krijgen we gefilterde zichten naar de Salève en de Jura. De bedienende gangen evenals de zonnewering liggen langs de 'takken' van de structuur en de teruggetrokken glazen gevel. De klaslokalen zijn zuidoost georiënteerd, de drie-verdiepinghoge sportzalen noordwest. De middengangen ontvangen licht via de sportzalen. De hoofdingang bevindt zich op een lagere gelegen niveau van waaruit een helling vertrekt en het zicht opentrekt naar de studentencafetaria.

06 LE CORBUSIER Immeuble Clarté

1930 - RUE SAINT-LAURENT 2-4, 1204 GENÈVE

Het Immeuble Clarté werd gebouwd tussen 1930 en 1932 in Genève met een metalen skelet, als eerste dubbelhoge wooncomplex van Le Corbusier. Het project vertegenwoordigde de vijf punten van Le Corbusier: vrije plan, pilotis, vrije gevel, horizontale bandramen en dakterras. De industrieel Edmond Wanner trok naar Le Corbusier in 1928 om een project te ontwikkelen gebaseerd op standaardisatie van elementen die op de site konden worden geassembleerd. Le Corbusier experimenteert voor het eerst met dubbelhoge woonunits gaande van studio's tot ruime appartementen. Het project is geklasseerd in 1986 en voorgedragen voor werelderfgoed Unesco in 2004.

07 **WEBER HOFER**

Cycle d'orientation de Montbrillant

1998-2003 - RUE DE MONTBRILLANT, 29, 1211 GENÈVE

Dit project toont zich als een compact gebouw, met een bewust eenvoudige geometrie, om zich als overgang te laten inpassen in een omgeving waar een aantal grotere en kleinere bestaande gebouwen door elkaar staan. Het concentreren van sportactiviteiten op het dak van het gebouw laat toe het maaiveldniveau te vrijwaren van dergelijke functies en het bijgevolg in te richten als groene zone. Het programma is driedelig: op vier bouwlagen het onderwijsgedeelte, op drie bouwlagen het sportgedeelte en tussenin bijzondere ruimten voor auditoria, seminarielokalen en mediatheek. Een opeenvolging van openlucht patio's en overdekte binnenruimte met circulatie verlenen aan het geheel een heldere leesbaarheid en een grote animositeit.

- 22 -

08 ^{MCM} Dual Sports Hall, Borex – Crassier

2009 - RUE DE LA TOUR 55, 1263 CRASSIER (GENÈVE)

Borex en Crassier, twee dorpen aan de voet van het Jura gebergte, delen een scholencomplex. De bestaande sporthal diende te worden uitgebreid. Hiervoor werd een wedstrijd uitgeschreven met echter weinig vrijheid gezien de beperkingen van de perimeter van het terrein. De uitbreiding versterkt de westelijke grens met het landschap en tracht zo compact mogelijk in de andere richting het volume uit te breiden. De zoektocht naar continuïteit tussen oud en nieuw bepaalt grotendeels de vormgeving van de extensie.

09 MCM Collège des Tuillières Collège de Grand-Champ

2005 - RUE DU COLLÈGE, GLAND

Het nieuwe college van Tuillières bevindt zich te midden van de woonwijken in het westen van de stad. Dit stadsdeel wordt gekenmerkt door twee torengebouwen uit de jaren 60-70, die wegens hun compactheid heel genereus groene ruimte toelieten op de site. De school herneemt deze wil tot compactheid om optimaal ruimte vrij te geven. De school wenst zich te enten op haar omgeving door, naast de drie bouwlagen met klaslokalen, een ruime zone te delen met de omgevende bewoners, gelegen boven de half ingegraven sportfaciliteiten en de erboven gelegen klassen.

10 MCM Collège du Léman

2005-2009 - ROUTE DE COTTENS, APPLES

Het dorp Apples ligt aan de voet van het Jura gebergte. Om aan de demografische groei van de regio tegemoet te komen, hebben een twaalfstal gehuchten zich geassocieerd om een nieuw schoolgebouw te realiseren. Het nieuwe Lemman College positioneert zich tegenover het bestaande schoolgebouw in die mate door een nieuwe recreatieve buitenzone te bepalen. De nieuwe vleugel bestaat uit twee gebouwen in een L-vorm, waarbij het ene deel dienst doet als leslokalen en het andere als polyvalente ruimte. De volumetrische behandeling van de nieuwbouw stuurt aan op dialoog met het bestaande schoolgebouw en werkt een sterke band met de site en haar omgeving in de hand.

11

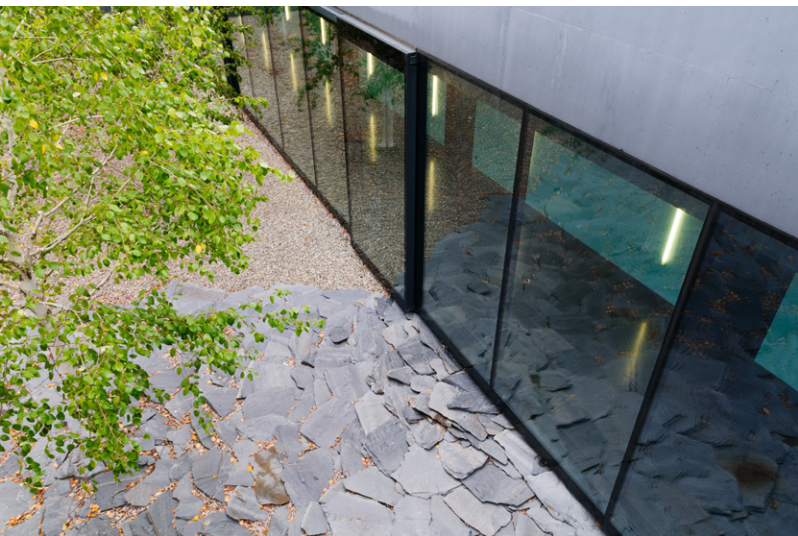
GENINASCA DELEFORTRIE

Centre d'enseignement de Marcelin

2003 - AVENUE DE MARCELIN 31, 1110 MORGES

Het programma omvat professioneel onderwijs in veertig klaslokalen, een sporthal, turnruimte en polyvalente zaal voor drie scholen (tuinbouwschool, professioneel centrum en turnschool) die samengebracht worden in de stad Morges. De synergie tussen de diverse programma's leidt tot een verruiming van het leven van de student. Het vertrekpunt voor het project was eerder het herstellen en versterken van het bestaande stedelijk weefsel dan het maken van een architecturaal object. Het scholencomplex wil helemaal niet spectaculair zijn, maar wil zich op coherente wijze tussen de bestaande gebouwen in verweven en de aanwezige complexiteit meer accentueren.

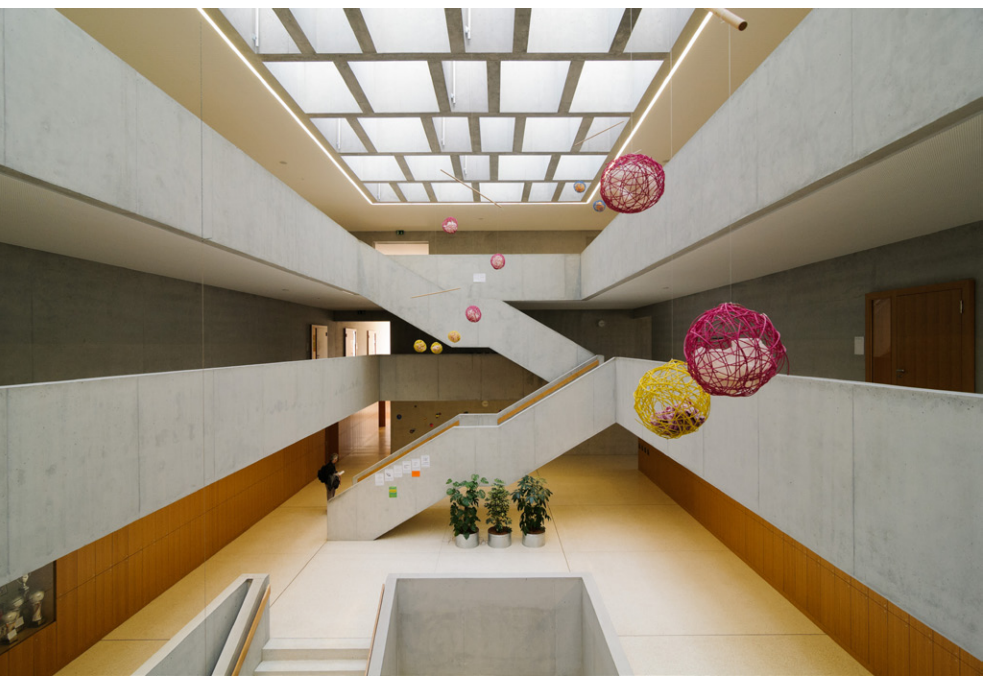

12

ESPOSITO & JAVET
Collège du Léman
2009 - RUE DU LÉMAN 12, 1020 RENENS

De uitbreiding van het Léman College in Renens stelt de continuïteit van het model van de bestaande school in vraag tegenover de hedendaagse constructieve eisen en tegenover definitie van school als plaats van leven, ontmoetingen en uitwisseling. Hiervan vertrekend herinterpreteert het project de modulaire organisatie van het bestaande gebouw.

De klassen in het oude en nieuwe gebouw worden periferisch rond een centrale kern georganiseerd die de verticale circulatie hergroepeert. De gangen in helix-vorm bewerkstelligen een constant visueel contact doorheen het gebouw. Vanuit de centrale ruimte als focuspunt worden in de richting van de verschillende gevels verbanden gelegd via verschillende sferen en lichteffecten. Bijzondere aandacht gaat naar het inbrengen van natuurlijk licht en het bekomen van natuurlijke ventilatie.

13 BAKKER & BLANC Hôtel de Ville

2006 - RUE DES TERREAUX 5, 1003 LAUSANNE

Hoe verschillende ruimtes, verschillende segmenten of verschillende gebouwen verzamelen om een geheel te vormen? Hoe ze verzamelen zonder dat een hiërarchie zich ontwikkelt? Het beredeneerde plan als soort sterrenbeeld biedt een antwoord: contrasten en tegenstellingen, analogieën en gelijkvormigheden, evenwicht en spanningen bepalen een veelheid aan relaties, zonder dat één van de partijen zijn integriteit noch zijn relatieve autonomie verliest. Men kan beide bestaande gebouwen beschouwen als onderdeel van een onvolledig lichaam. Dit lichaam heeft aanvullende functies nodig om te leven en om zijn rol van openbaar gebouw in de stedelijke context van Bussigny te spelen.

Het begrip 'prothese' lijkt ons gepast in dit geval. Volgens Larousse gaat het erom "een onvolledig lichaam te helpen om nieuwe functies te vinden met behulp van toegevoegd deel terwijl men het potentieel van valide onderdelen eerbiedigt". In een lichaam onderscheidt men tegelijkertijd het begrip autonomie (de lichaamsdelen of de organen zijn duidelijk identificeerbaar), maar ook die van de onderlinge afhankelijkheid (de lichaamsdelen en de organen vormen een georganiseerd en gestructureerd functioneel geheel)

Bakker & Blanc

14 MCM Centre Scolaire le Marais du Billet

2004-2008 - ROUTE DE LAUSANNE 2C, CHESEaux-SUR-LAUSANNE

Het dorpje Cheseaux ligt ten noorden van Lausanne. In het hart van dit dorp werd het oude schoolgebouw omgevormd tot administratief centrum. Op dezelfde site werd een nieuw scholencomplex gebouwd. Doorheen de site loopt een groene boulevard die het dorp visueel verbindt met het Jura gebergte. Het nieuwe schoolplein verkrijgt door zijn positionering en regelmatige geometrie de allure van een dorpsplein. Het verdelen van de school in twee volumes – enerzijds de sportfaciliteiten en anderzijds de klaslokalen – brengt de schaal van gebouwen terug op schaal van de omgeving en organiseert de buitenruimten op een zinvolle manier. Bekleed met metalen lamellen en grote raamopeningen verkrijgt het gebouw een sterke plasticiteit.

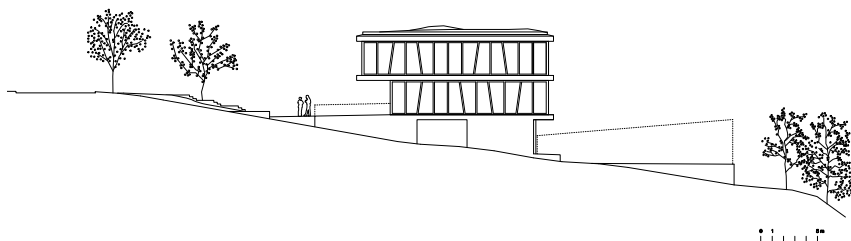
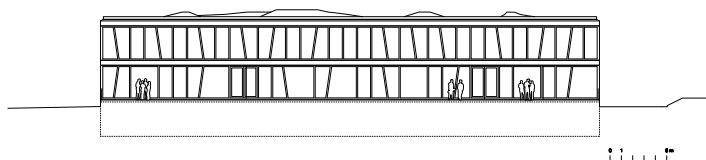

15 LOCALARCHITECTURE

Ecole de Verdeil (E-Tem School)

2009 - CHEMIN DE PIERREFLEUR 21, 1004 LAUSANNE

De school is opgevat als plek van leven, cultuur en opleiding op maat van kinderen en adolescenten die leerproblemen ondervinden en hier een beroepsopleiding kunnen genieten. Het gebouw is een eenvoudig volume, volledig open naar de omgeving toe. De gevels zijn volledig beglaasd met de bedoeling om diagonale en dwarse zichten te creëren. De gevel vormt een transitie tussen school en dorp.

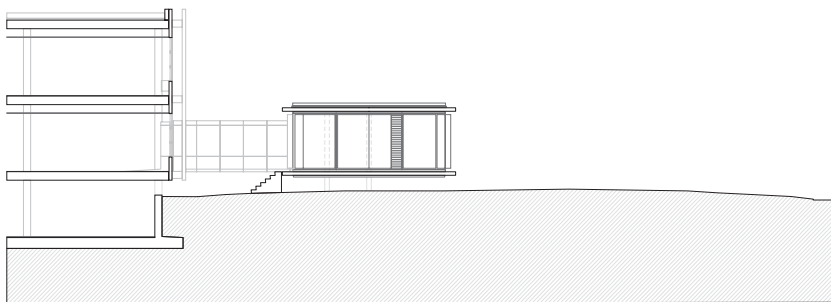
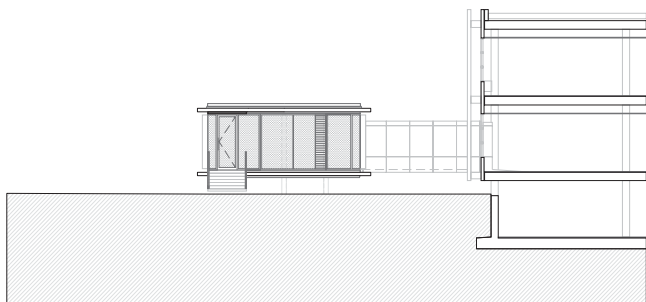
16

DEVANTHERY LAMUNIÈRE

Fondation Edouard Fleuret

1999-2000 - ROUTE DE LA CHAMBERONNE, DORIGNY-LAUSANNE

De bibliotheek huisvest de collectie boeken (in de rechten) van Edouard Fleuret. De ruimtes situeren zich rond twee centrale muren, die enerzijds als draagmuren fungeren en anderzijds letterlijk het gewicht van de boeken dragen. Het gebouw gaat volledig in porte-à-faux vanaf deze 'pilotis-muren' die zich diep onder de alluviale gronden in de rotsen verankeren. Bovendien staat de inertie van de dikke voorgespannen dalen nachtafkoeling toe samen met verticale roosters voor natuurlijke ventilatie. Het gebruik van doeken in gevlochten koperen draad - die zowel binnenin de ramen (tussen het glas) of als schuifelement voor de ramen kunnen glijden - werkt als zonbescherming en legt een masker met boeiende moiré effecten over de huid van het gebouw.

17 **SANAA** **Rolex Learning Center** 2004-2010 - EPFL, ALLEE DE SAVOIE, LAUSANNE

Het Rolex Learning Center is een radicaal vernieuwend en experimenteel gebouw. Het herbergt het restaurant, de ontmoetingsruimtes, de bibliotheek en diverse studentenvoorzieningen van de École Polytechnique Federale de Lausanne (EPFL). Het gebouw is een ononderbroken structuur met een vloeroppervlak van 37.000 m², verspreid over een terrein van 88.000 m². Elf grotere en kleinere patio's doorbreken de plattegrond en zorgen voor daglichttoetreding binnen. Het gebouw is rechthoekig, maar de altijd parallelle golvingen in de vloer en het dak geven het een organisch uiterlijk. Het gebouw raakt de grond licht, met weinig zichtbare steunpunten. Eronder bevindt zich een uitgestrekte open ruimte die mensen van alle kanten naar de centrale ingang trekt. Hoewel het gebouw geen muren heeft, is het toch duidelijk waar de ene activiteit eindigt en de volgende begint. De hoogteverschillen zorgen ook voor een akoestische scheiding: al wandelend hoor je op de toppen van de heuvels rumoer, terwijl in de dalen in doodse stilte wordt gestudeerd.

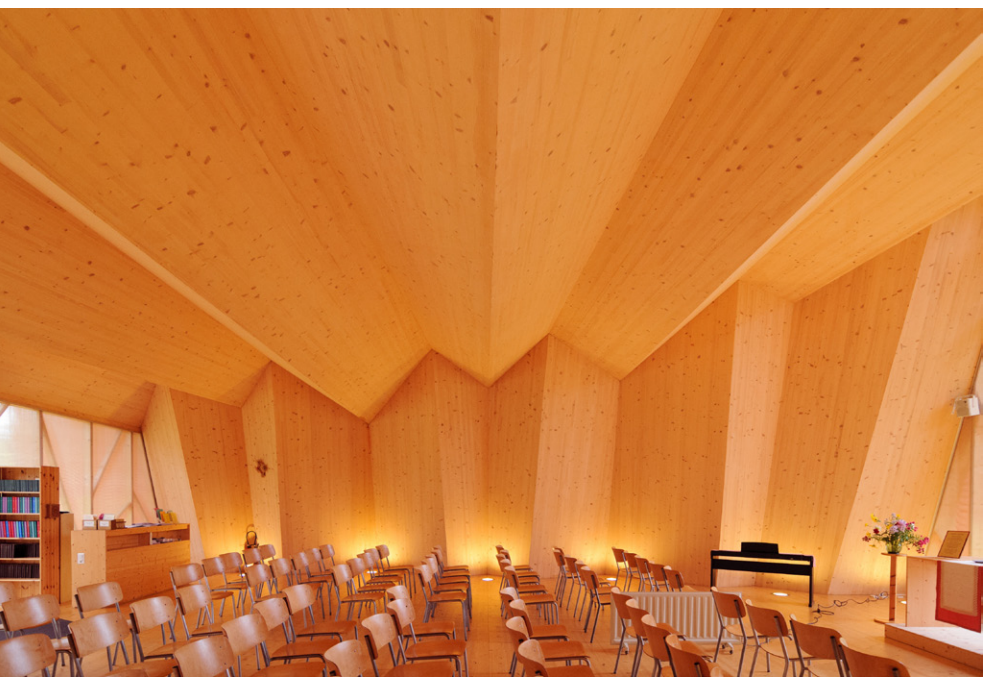
- 42 -

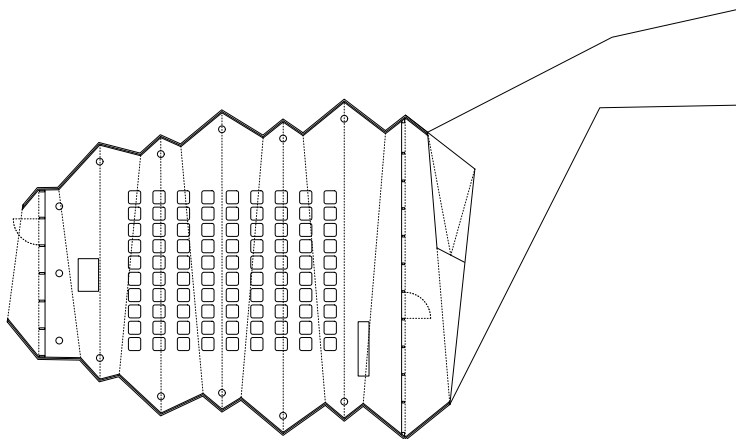
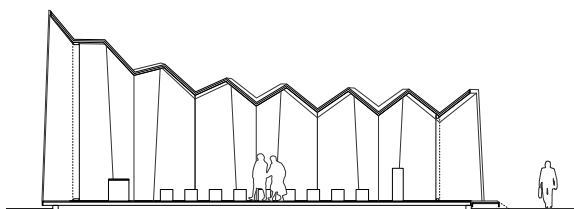
18 LOCALARCHITECTURE

Chapelle de Saint-Loup

2008 - ROUTE DE SAINT-LOUP 1318, SAINT-LOUP, POMPALES

Het architectenbureau Local Architecture is gespecialiseerd in research in bijzondere constructies in hout. Deze tijdelijke kapel in Saint-Loup is een soort houten origami constructie, die toelaat om grote overspanning met een fijne sectie te bekomen. Via computergegenereerde berekeningen werd deze vernieuwende structuur optimaal uitgerekend en werden platen met een dikte van 6 mm versneden tot de juiste dimensies. Het gebouwtje laat zich prachtig in de omgeving integreren en laat via één glazen gevel het licht royaal binnenvallen. De traditionele layout van protestantse kerken met hun variatie in breedte en hoogte tussen transept en beuk werd geïnterpreteerd tot een ruimte waarbij de horizontale en verticale dimensies doorheen de origami structuur speels verlopen. Dit verleent zowel aan de binnen- als buitenzijde een bijzonder ritme.

19

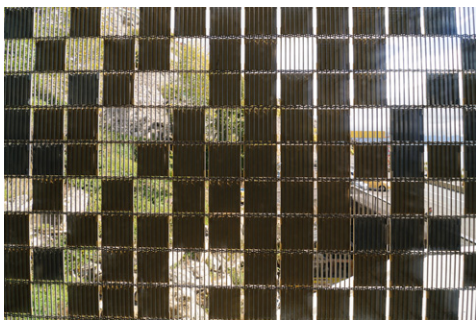
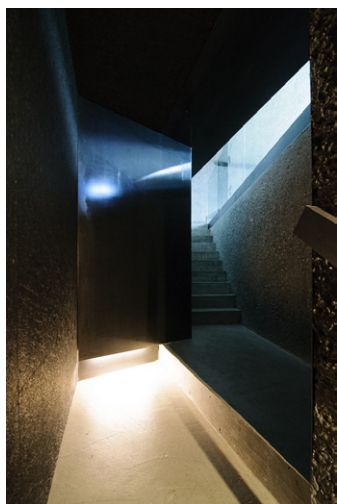
FOURNIER MACCAGNAN

Vinorama

2007-2010 - ROUTE DU LAC 2, RIVAZ

Aan de voet van de wijngaarden van Lavaux in een uitgesneden en door terrassen gestructureerd landschap integreert dit gebouw zich tussen de rotsen, wijngaarden en de verkeersas. De architectuur schrijft zich via een betonnen sculptuur elegant tussen de muren van de wijngaard in. De grote raampartij die over het meer uitkijkt, bestaat uit zo'n 6000 metallische mozaïekstukjes die samen het motief van een wijngaardbladeren vormen. Het licht valt hier op een bijzondere manier binnen als het ware gefilterd doorheen dit gebladerte. Van binnenuit ziet men deze tekening in negatief en wordt ze geabstraheerd tot fijne pixels los van de totaliteit.

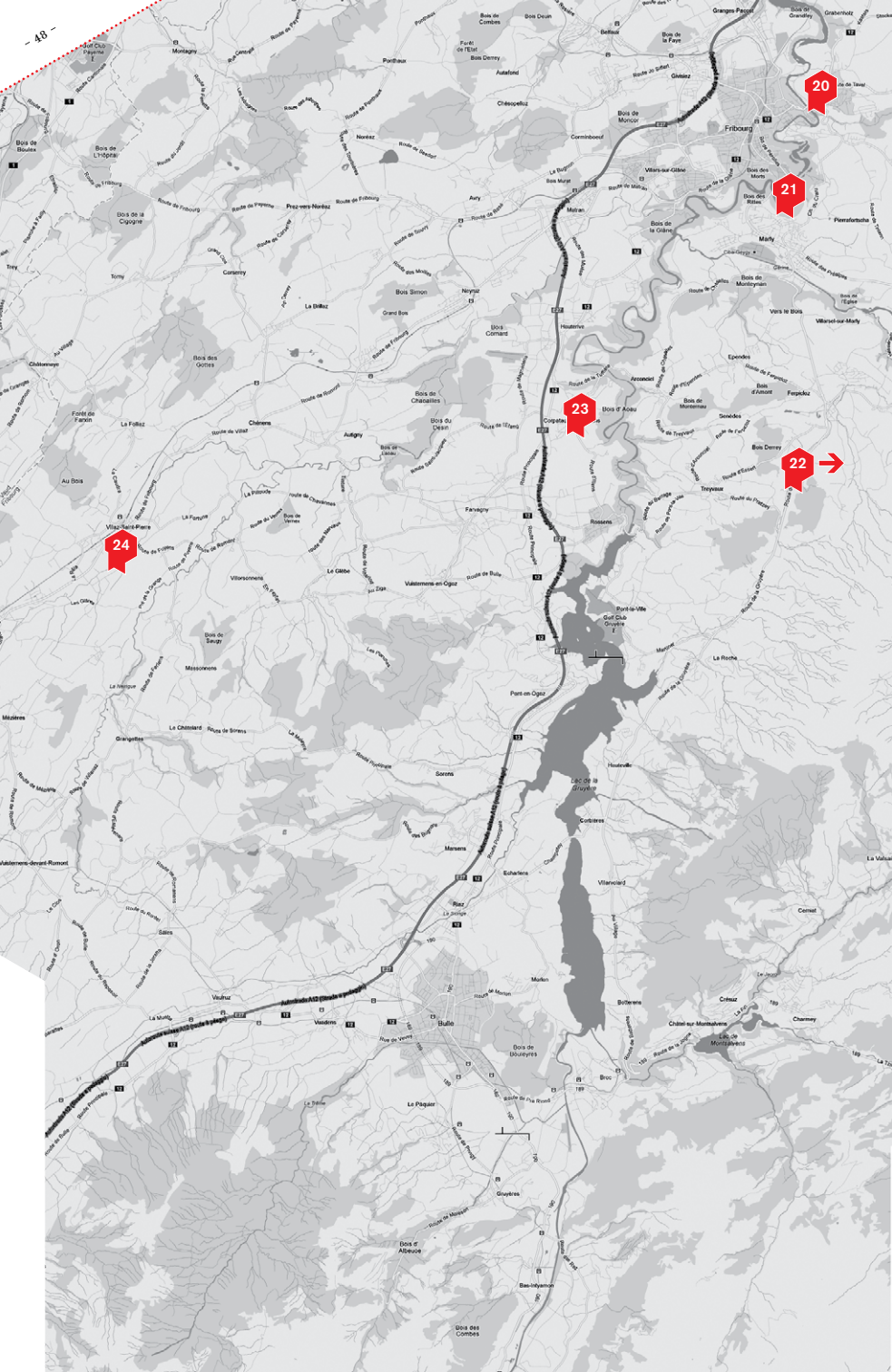

ZWITSERLAND

02

FRIBOURG
THUN
BRIENZ

02 > FRIBOURG / THUN / BRIENZ

20	Ecole Villa Thérèse	50
21	Ecole des Métiers	53
22	Mehrzweckhalle Brienz	54
23	La Tuffière	55
24	Sporthal Villaz Saint Pierre	56

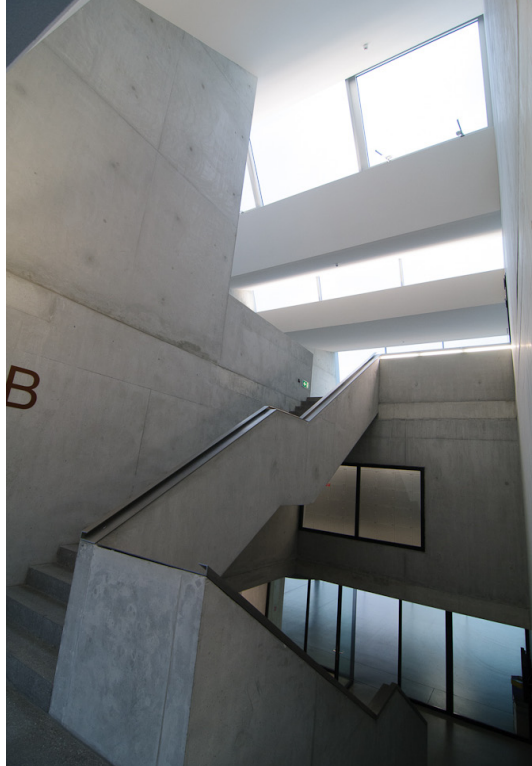
20 DANIELE MARQUES Ecole Villa Thérèse

2003 - ROUTE DE BERNE 10, FRIBOURG

De bestaande school werd uitgebreid met veertien klassen voor de basisschool, vier ruimten voor de kleuterschool en een dubbele sportzaal. Om heen het bestaande complex werden drie nieuwe gebouwtiteiten geconcipieerd. Deze heldere volumes kenmerken zich door hun ruwe uiterlijk. Aan de binnenzijde echter werkten de architecten samen met een kunstenaar rond een verleidelijk kleurenconcept voor de kinderen. Prachtige ruimten in frisse kleuren verzachten het contrast met de buitenzijde van de gebouwen.

21

GRABER PULVER
Ecole des Métiers
2011 - CHAUSSEE DU MUSEE 2, FRIBOURG

In 2003 heeft het architectenbureau de wedstrijd gewonnen tot het bouwen van een leerwerkcentrum met nieuwe ateliers tot het aanleren van industriële en technische beroepen. Het langwerpige gebouw laat zich perfect integreren op schaal van de oude industriële wijk. De horizontaliteit van het gebouw geeft een sterk antwoord op de vertikaliteit van de wolkenkrabber aan het kruispunt. De sterke lineaire expressie van het gebouw met zijn interne lineaire organisatie verwijst naar een metalen industrieel profiel klaar voor verwerking.

22 ROLF MÜHLETHALER

Mehrzweckhalle Brienz

2010 - SCHULHAUSSTRASSE 10, 3855 BRIENZ

Een recente ontwikkeling in het oeuvre van Rolf Mühlethaler lijkt het gebruik van hout als bouw- en gevelmateriaal te zijn. De prachtige Mehrzweckhalle in Brienz uit 2010 is binnen en buiten gemaakt van zichtbaar hout. Op zich logisch omdat het dorpje grotendeels bestaat uit grote, geheel houten, traditionele chalets. Echter de architectuurtaal van de nieuwe hal is eigentijds.

23 2B ARCHITECTEN

La Tuffière

2003-2007 - 1727 CORPATAUX-MAGNEDENS

Op het eerste zicht lijkt dit gemeenschapscentrum uit de lucht te zijn gevallen in het midden van het dorp Corpataux zonder enige verbinding met zijn omgeving. Hoewel het monolithische volume de confrontatie met de naburige huizen benadrukt, is de vormgeving van het gebouw toch reminiscent aan het archetypen van het hoevehuis, maar dan hedendaags geherinterpreteerd. Zijn eenvoudige vorm en monolithische aanblik gedragen zich onafhankelijk van de interne organisatie, die gegenereerd wordt door de juxtapositie van de diverse ruimten. Deze compacte organisatie binnen één overkoepelend volume kan aan de buitenzijde enkel ontrafeld worden door de positie van de openingen in de gevels, temeer daar de ramen een accent krijgen door hun massieve betonnen kaders van diverse afmetingen en proporties. Het gebruik van één materiaal - de lokale tufsteen die aan het project ook zijn naam verleent - voor dak en wanden versterkt het 'object'-gevoel en werkt de integratie met de omgeving sterk in de hand.

24 ^{MCM} Sporthal Villaz Saint Pierre

1999 - RUE DE L' EGLISE, VILLAZ SAINT PIERRE

Het dorp Villaz-Saint-Pierre ligt op een heuveltop vlakbij de Alpen van Frimbourg. Het volume van de nieuwe hall biedt een antwoord op het aanwezige kerkje, en zit deels verzonken in de helling van het terrein. De inkom situeert zich op het hoogste niveau; de grote hal op de benedenverdieping met een zicht via een immense glazen gevel op het omringende landschap. De gevels zijn in verschillende lagen opgebouwd, waarbij men aan de hand van een divers spel aan transparanties de diverse dikten van de lagen kan afleiden. De buitenbekleding bestaat uit onbehandeld larikshout. De planken zijn dermate gepositioneerd dat er bezoeker er van binnenuit doorheen kan kijken naar de omgeving.

ZWITSERLAND

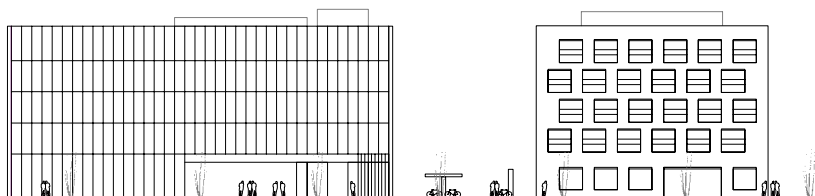
03

MEER
VAN
NEUCHÂTEL
BIEL

25 ^{MLZD} Neue Kaufmännische Berufsschule

2008 - ROBERT WALSER PLATZ 9, BIEL

In 2007 werd de Kaufmännische Berufsschule Biel officieel geopend. De nieuwbouw ligt op een aantrekkelijke plek tussen het stadscentrum en het meer, in de onmiddellijke nabijheid van het station. In het masterplan voor deze nieuwe stadswijk werd voor de school een streng kwadratisch volume met zijde van 40 meter gedefinieerd. Om voldoende lichtinval te genieten is er een ruim vier verdieping hoog atrium voorzien, dat boeiende doorzichten doorheen het complex geleid.

26 MEILI & PETER

Berner Fachhochschule

1999 - SOLOTHURNSTRASSE 102, BIEL

Dit schoolbouwproject liep tussen 1991 en 1999 en is volledig opgetrokken in houtbouw. De architecten Meili & Peter staan bekend voor hun serene innovatieve architectuur. De houtstructuur is mee bedacht door de ingenieur Jürg Conzett (bekend van de elegante voetgangersbrug in Brugge). Hoewel de reputatie van de architecten Marcel Meili en Marcus Peter in Zwitserland groot is, is het werk van hun bureau tot op heden internationaal minder bekend. Het verdient echter alle aandacht, ook in ons land, omdat het zich op een eigentijdse wijze voegt in de traditie van de Europese stad zonder dat het daarbij in nostalgie vervalt. Zowel de opgaven als de oplossingen die door Meili Peter Architekten zijn ontwikkeld, zijn uitermate relevant voor de elke stedelijke vernieuwing.

27 DIENER & DIENER Kunsthhaus Centre Pasqu'Art

2000 - FAUBOURG DU LAC 71-73, 2502 BIEL

Het bestaande kunsthuis werd uitgebreid via een omarming met een L-vormig gebouw. Via een trappenhuis worden beide volumes met elkaar verbonden. De resulterende sequentie van ruimten leidt de bezoeker op een continue manier doorheen het complex, met een vloeiende aaneenschakeling tussen oud en nieuw. De route verloopt parallel aan de vallei. Het bestaande gebouw heeft een sterk representatief karakter dat noch refereert naar zijn topografische situatie noch naar zijn invulling als cultureel centrum. Het nieuwe gebouw daarentegen is veel soepeler, en werd gedefinieerd door de site en door het programma. Het nieuwe gebouw onthult evenwel ook de identiteit van het oude gebouw. De serie van drie verticale ramen in de gevel naar de tentoonstellingsruimten toe geven een inzicht over de identieke behandeling van de ruimten in het voormalige ziekenhuis.

28 ANDREA BASSI

Centre Scolaire du Mail

2005 - AVENUE DU MAIL 13, NEUCHÂTEL

De nieuwe school neemt de zuidwestelijke hoek in van het park aan de oude begraafplaats Mail, in de wijk Maladière. Het gebouw integreert zich heel sereen in de site en zoekt via een overdekte zone een relatie aan te gaan met de weg doorheen het park. Ondanks zijn complexe geometrie laat het gebouw zich als één object lezen en nodigt het uit om ontdekt te worden. Het plan ontwikkelt zich rond een centrale trap. Deze eenvoudige oplossing laat een efficiënte verdeling van de verschillende functies toe, inspelend op de topografie. De klaslokalen van de lagere school bevinden zich op de bovenste verdiepingen, met voor elk klaslokaal een unieke uitzicht omdat elke klas minstens twee gevels heeft. De materialiteit van het gebouw met haar kleurenpallet drukt de wil uit zich te tonen als een ludieke en frisse verschijning in het park.

29 GENINASCA DELEFORTRIE

Stade de la Maladière

2007 - PIERRE-À-MAZEL, 2000 NEUCHÂTEL

Het terrein, een voormalig voetbalstadium, is op een scharnierpunt gelegen van vier verschillende stadsdelen: de nette Beaux-Arts wijk uit de negentiende eeuw, een rommelige buurt aan de Nid-du-Cô haven, een nieuwe oever met publieke gebouwen en een stedelijke as in het noorden langs de Pierre-à-Mazellaan. Door zijn positie, zijn configuratie en uitdrukking tracht het project aan deze verschillende kenmerken te beantwoorden. In het westen is er een stedelijke zone die aansluiting zoekt met de bestaande infrastructuur; in het oosten een esplanade om de overgang te maken in schaal van het nieuwe complex naar het havengebied toe. In het noorden en zuiden worden de bestaande tracés met hun geometrie gevolgd. Door zijn imposante volume slaagt dit stadion erin opnieuw een gezicht te geven aan de entree van de stad.

De sokkel van het complex omvat het winkelcentrum, de EHBO dienst, de toeleveringskades en een parkeerterrein met 930 plaatsen. Op de eerste verdieping bevinden zich het voetbalveld, de toegangen tot de tribunes (12000 plaatsen), de bars en de sanitaire voorzieningen; op de tweede, de administratieve lokalen en vestiaires voor de sportactiviteiten; de derde en de vierde, de zes sporthallen en de VIP zones. Om de schaal van het gebouw in bedwang te houden en de pluraliteit aan functies te bevatten speelt de architecturale expressie van het gebouw met reflectie en transparantie.

ZWITSERLAND

—
04
—

BERN

04 > BERN

30	Uvek Verwaltungszentrum	70
31	Thalmatt 1 / Siedlung Halen	71
32	Intersport Kantoren	72
33	Wylerpark SBB station + appartemenen	73
34	SRF kantoren	74
35	Paul Klee Zentrum	75
36	Historisches Museum Bern	76

30 GWJ ARCHITECTEN Uvek Verwaltungszentrum 2005 - MÜHLESTRASSE 2, 3063 ITTIGEN

Dit enorme project omvat 1100 werkposten voor het Federale Departement van Milieu, Transport en Energie gerealiseerd op een voormalige industriële site. Stapsgewijs werd dit hele gebied ontwikkeld tot administratief centrum, aan de hand van een grondige stedenbouwkundige studie. De lamelvormige houten gevels omgeven de eenvoudige gebouwenvolumes en bereiken via hun diepte gefragmenteerde doorzichten. Het project zoekt naar een innovatief concept voor kantoor, waarbij de grondstof hout hedendaags wordt geïnterpreteerd.

31

ATELIER 5

Thalmatt 1 / Siedlung Halen

1974 - UETTIGENSTRASSE/DETTIGENSTRASSE, BERN

Op dezelfde heuvelflank als Siedlung Halen (1959) dat 15 jaar eerder gebouwd was, kunnen de Thalmatt woningen beschouwd worden als een verdere evolutie van het Halen concept, dat het idee 'dorp' beschouwde om collectief wonen te realiseren. Er zijn slechts 18 woningen. Ondanks het gevoel van vormelijke herhaling, detail en consistent materiaalgebruik, is er toch een grote variatie binnen de algemene typologie. Afdalend langs de flank aan de Aare rivier worden de woningen gepositioneerd langsheen een wandelas, waarop terrassen uitgeven. De gebouwen bestaan uit in situ gestort licht beton voor wanden en vloeren. Een belangrijk aspect in het ontwerpproces was de privacy en het voorzien van private buitenruimte. In Thalmatt is de organisatie compacter en eerder overwoekerd. Bijna als een middeleeuws heuveldorp overgroeid met woekerend groen, verstopt voor nieuwsgierige blikken.

- 72 -

32

ROLF MÜHLETHALER

Intersport Kantoren

2007 - WÖFLISTRASSE 2, 3006 BERN

Het kantoorgebouw voor het bekende bedrijf Intersport ligt op een perifere bedrijfsterrein. Zwevend boven een parkeerplaats is een gebouw gerealiseerd met twee verdiepingen. Deze typologie is uiteraard vaker toegepast, maar door de messcherpe uitvoering krijgt het project hier een extra dimensie. De zonwering ligt verzonken in de betonnen luifels, maar hier in een zaagtandpatroon zodat er geen naden tussen de schermen ontstaan. In de kolommen van de parkeerlaag is de verlichting geïntegreerd. Werkelijk alles lijkt hier onder controle. Bij de entree maakt de gevel een knik waardoor een minimale maar logische ontvangst ontstaat. Mede door dit soort ideeën blijkt dit gebouw een innovatieve ontwikkeling van bouwtypen met hun oorsprong in het modernisme te zijn

33 ROLF MÜHLETHALER

Wylerpark SBB station + appartementen

2008 - BOLLWERK 21, 3011 BERN

De in Bern (CH) werkzame Rolf Mühlethaler is plaatselijk een bekendheid als architect van rationele en messcherp gedetailleerde gebouwen. Het merendeel van zijn werk bevindt zich dan ook in Bern en directe omgeving. Fascinerend aan zijn ontwerpwerk is het verfijnde materiaalgebruik en de ogenschijnlijke eenvoud. Daarnaast is de radicaliteit van zijn oplossingen opvallend. Het architectenberoep wordt door hem opgevat als een ambacht. Dat gaat zover dat een beginnend tekenaar nog steeds start met liniaal en potlood en pas als dat beheerst wordt, vaak na ruim een jaar, wordt de overstap naar de computer gemaakt. Naast het ontwikkelen van tekentechniek, het gevoel voor textuur en proporties gaat het natuurlijk ook sterk over het ontwikkelen van gevoel voor (bouw)materialen. Met grote maquettes en zwart-wit tekeningen worden ideeën onderzocht en plannen gepresenteerd. Mühlethalers bureau bevindt zich in een oude autowerkplaats en de etalage staat stampvol met kolossale maquettes zodat je bij aankomst gelijk oog-in-oog met zijn werk staat. Er vallen vier architectonische elementen in Mühlethalers werk op, de kolom, de hoekoplossing, de trap en hekwerken. In het Wylerpark gebouw vormen dicht bij elkaar staande betonkolommen het gevoel van ribben.

- 74 -

34 ROLF MÜHLETHALER

SRF kantoren

2009 - SCHWARZTORSTRASSE 21, 3007 BERN

Dit project is het resultaat van de renovatie van de Schweizer Radio und Fernsehen (SRF) kantoren in Bern. In de belangrijkste bron over Mühlethalers werk, de zwart-wit monografie die bij Quart Verlag in 2007 verscheen, staat de aanmoediging de gebouwen te bezoeken: 'Whoever does so, will be rewarded by an additional dimension, namely that which is subtly revealed in the delicate natural colours of the building.....' Daarnaast zijn er context en de ruimtelijke ervaring. Zeker dat laatste is iets wat foto's en tekeningen moeilijk kunnen overbrengen. Combineer alle aspecten en je hebt een prachtig reisdoel, namelijk een uniek oeuvre, uitgevoerd met de spreekwoordelijke precisie van een Zwitserse uurwerk. (Martin Groenesteijn)

35 RENZO PIANO Paul Klee Zentrum

2005 - MONUMENT IM FRUCHTLAND 3, 3000 BERN 31

Renzo Piano maakte voor het Paul Klee Zentrum in Bern een beklijvende schets. Een eenvoudige golvende lijn, drie golfjes, van groot naar klein, die uit een glooiend landschap komen. Het Zentrum Paul Klee herbergt vierduizend van de tienduizend schilderijen en tekeningen van Paul Klee (1879-1940). De golf biedt in al zijn eenvoud onderdak aan een complex programma. Onder de grootste boog schuilt de lobby, een forum met een theater- en muziekzaal voor vierhonderd mensen en kinderateliers. Onder de middelste golf ligt het hart van het complex, waar de permanente collectie met werk van Paul Klee is opgehangen en waar tijdelijke tentoonstellingen plaatsvinden. De grote open tentoonstellingszaal van 1.700 vierkante meter baadt in het licht dat door het gewelfde dak komt. De kleinste golf herbergt een onderzoekscentrum, de administratie en depots. Een ruime interne passage verbindt al die plekken en behaagt het publiek met een boekenwinkel, een café, relaxruimtes onder de grote bogen. De klassieke grandeur van de gewelven is getemperd door de materialen: glas, staal, bleke eikenhouten vloeren en plafonds van beukenhout, een naakte achtergrond voor de schilderijen. De architectuur eert het landschap. Achter het centrum ligt het kerkhof waar Klee begraven ligt, temidden van de glooiende akkers en weilanden, met een snelweg voor de deur en de Alpen ver op de achtergrond.

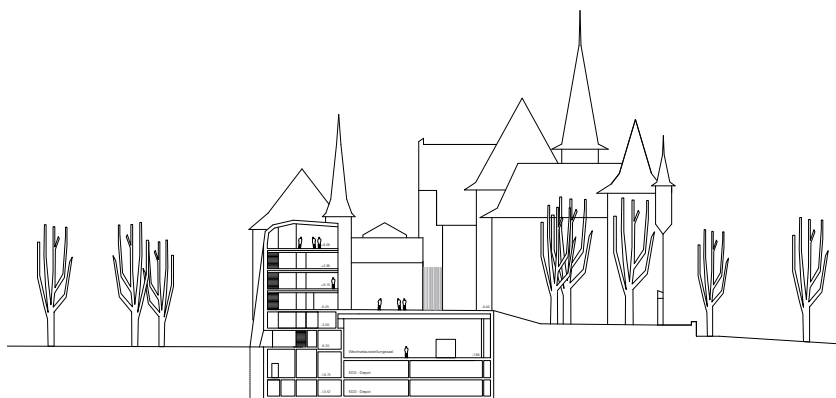
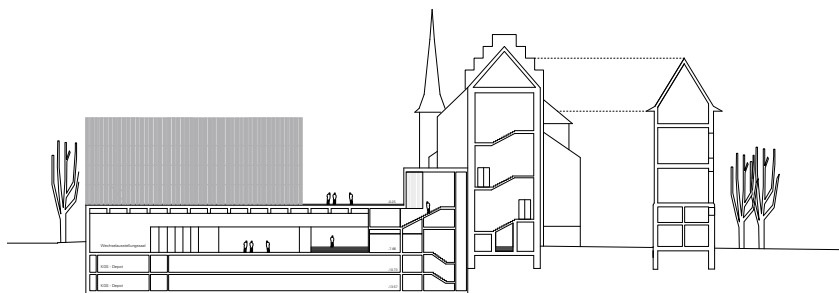
- 76 -

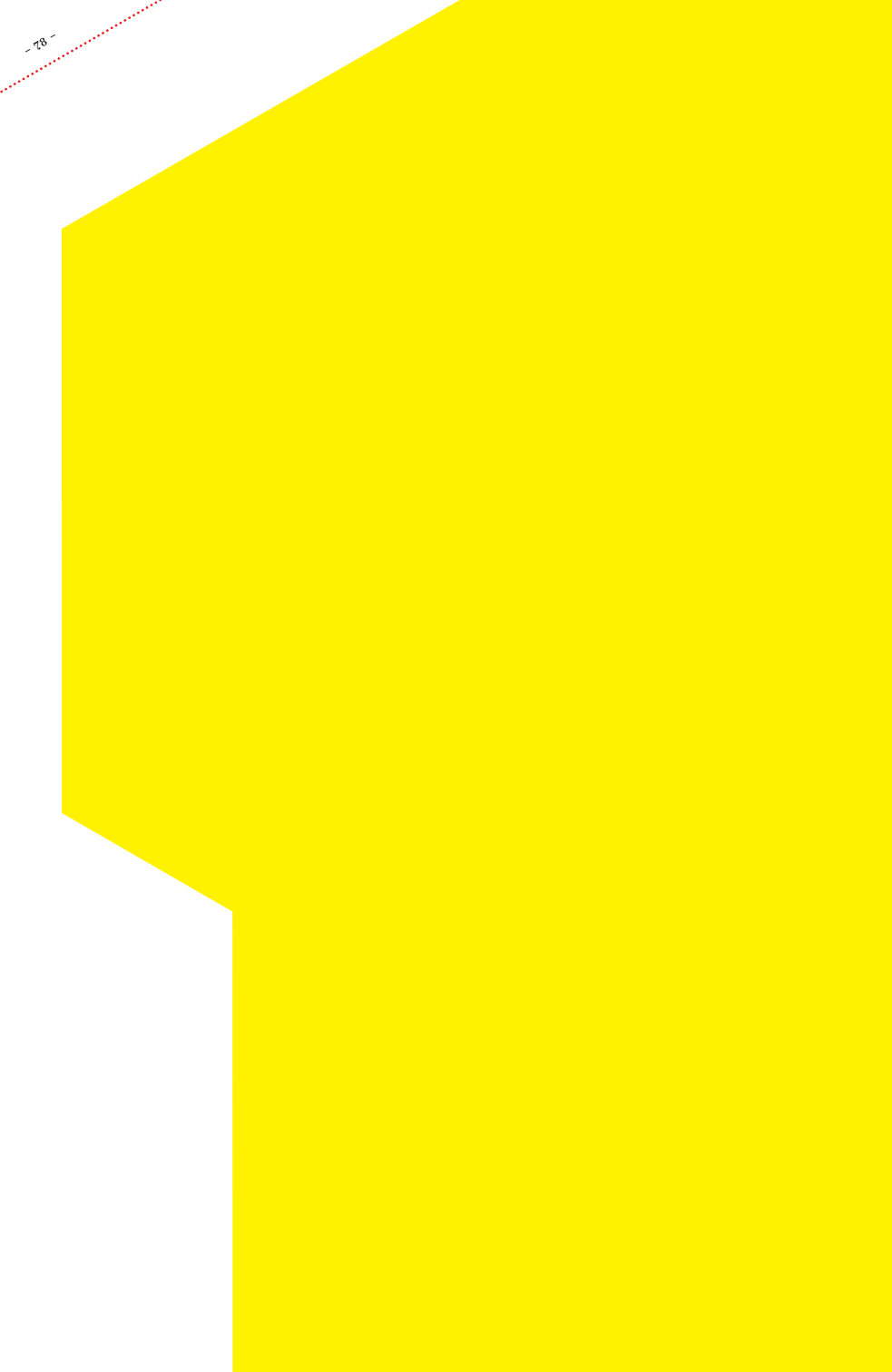
36 ^{MLZD} Historisches Museum Bern

2009 - HELVETIAPLATZ 5, 3005 BERN

Het historische museum ligt aan het Helvetiaplein, op de zuidelijke oever van de Aare en werd in 1894 door André Lambert gebouwd. In een boeiende gelaagde dialoog tussen oud en nieuw, krijgt het museum langs de oostzijde een uitbreiding 'Titan / kubus' voor museale en administratieve functies. In de sokkel vinden we een 1000 m2 tentoonstellingsruimte evenals een 2000 m2 culturele ruimte, beide binnen het 'black box' concept. Hoger gelegen vinden we administratie, bibliotheek, evenals het stadsarchief van Bern.

| **ARCHIPEL**

**ARCHIPEL IS EEN VLAAMSE OPEN
ARCHITECTUURVERENIGING DIE ZICH RICHT
TOT PROFESSIONELEN EN TOT AL WIE IS
GEÏNTERESSEERD IN ARCHITECTUUR.**

WWW.ARCHIPELVZW.BE
INFO@ARCHIPELVZW.BE

SAMENSTELLING REISGIDS

HERA VAN SANDE
ARNOUT FONCK
FREDERIK TOMME
ANDIE DECOCK

REISBEGELEIDING

ANDIE DECOCK
ARNOUT FONCK
FREDERIK TOMME

FOTOGRAFIE

ARNOUT FONCK

| ARCHIPEL

